

# DE LAATSTE GOLF

Een psychologische techno-thriller over  
bewustzijn, dood en rekenschap



SPECULATIEVE THRILLER

# DE LAATSTE GOLF

*Een psychologische techno-thriller over bewustzijn, dood en rekenschap*

*Wanneer een stem uit een dood brein terugpraat,  
wie bepaalt dan of zij mens is?*

GERARD FELLER

## DE LAATSTE GOLF

© 2026 Gerard Feller

Uitgebreide editie, 2026

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur, behoudens de uitzonderingen waarin de wet voorziet.

Dit is een volledig fictief verhaal. Namen, personages, instellingen, technologieën en gebeurtenissen zijn verzonnen. Iedere gelijkenis met werkelijk bestaande personen of gebeurtenissen berust op toeval.

*De medische, juridische, filosofische en theologische thema's worden als dramatische vragen behandeld. Dit boek bevat geen medisch, juridisch of theologisch advies.*

## Inhoud

Proloog - Negen seconden

1 - Project Lazarus

2 - De stem van Noor

3 - Het protocol van stilte

4 - De man op bed twaalf

5 - De diefstal van een mens

6 - Geen bezwaar

7 - De kamer zonder huid

8 - De erfgename

9 - Het vonnis

10 - Voorbij het signaal

Epiloog - De vierde stem

## Proloog - Negen seconden

De monitor was al negen seconden vlak toen de dode man begon te spreken.

Niet met zijn mond. Die lag halfopen onder het transparante beademingsmasker, terwijl condens als een laatste, nutteloze ademtocht tegen het plastic hing. De stem kwam uit de luidspreker boven de quantumconsole, eerst als een kraak, daarna als een reeks klanken die zich met pijnlijke traagheid aaneenregen.

‘Ik... ben... hier.’

Dr. David Koster voelde zijn hand verstijven boven de noodstop. Rond de operatietafel hield iedereen de adem in. Op het scherm pulseerden blauwe banden: elektrische patronen uit een brein zonder meetbare circulatie, omgezet in een quantumveld dat miljarden mogelijke verbindingstoestanden tegelijk doorrekende.

‘Artefact,’ zei professor Abel Vermeer achter hem. Zijn stem klonk kalm, maar zijn rechterooglid trilde. ‘Restactiviteit. Niets meer.’

De proefpersoon heette officieel M-07. Zevenenvijftig jaar, massale hersenbloeding, geen bekende familie, toestemming voor postmortaal onderzoek geregistreerd. Een lichaam dat de wetenschap nog één dienst kon bewijzen.

De luidspreker kraakte opnieuw.

‘Niet... uitzetten.’

Een technicus vloekte zacht. Op de quantumconsole verscheen een patroon dat niet in het protocol stond: geen willekeurige ontlading, maar een herhalende lus met dezelfde frequentie als de stem.

David keek naar het gezicht op de tafel. De huid was nog warm. Een ader klopte niet meer in de hals. Toch zag hij iets bewegen achter het rechterooglid.

‘Professor,’ fluisterde hij. ‘Hij reageert op ons.’

Vermeer boog zich naar de microfoon. ‘M-07, kun je mij horen?’

De blauwe banden trokken samen tot één dunne, felle lijn.

‘U... noemde... mij... Abel.’

Niemand bewoog.

David draaide zich langzaam om. Alleen mensen die Vermeer persoonlijk kenden, gebruikten zijn voornaam. In het dossier van M-07 stond geen enkele verbinding met hem.

Vermeer liep naar de hoofdschakelaar en legde zijn hand op de rode kap.

‘Stop de registratie,’ zei hij.

‘Maar dit is waar we voor gebouwd hebben,’ zei David. ‘Dit is bewijs.’

Vermeer keek hem aan met een angst die David nooit eerder bij hem had gezien.

‘Nee,’ zei hij. ‘Dit is een waarschuwing.’

Hij sloeg de kap omhoog.

Vlak voordat de stroom wegviel, zei de stem nog één woord.

‘Moordenaar.’

# 1 - Project Lazarus

Zes jaar later hing er geen foto van M-07 in het nieuwe Centrum voor Quantumneurobiologie. Er was zelfs geen dossier meer. Wie in het archief zocht, vond na M-06 onmiddellijk M-08.

David Koster was inmiddels directeur van Project Lazarus. Op drieënveertigjarige leeftijd werd hij in wetenschappelijke tijdschriften beschreven als de man die de grens tussen brein en computer had opgeheven. Zijn laboratorium onder het Universitair Medisch Centrum Nova bestond uit gepantserde glaswanden, heliumgekoelde quantumprocessoren en een operatiekamer waar niemand zonder biometrische toestemming binnenkwam.

Op het podium van de perszaal sprak hij zorgvuldig over ‘functionele continuïteit na biologische uitval’. Hij vermeed woorden als ziel, leven en terugkeer. Journalisten gebruikten ze toch.

‘Hebt u de dood overwonnen?’ vroeg iemand.

‘Wij bewaren informatie,’ antwoordde David. ‘Geen mensen.’

Dat was de zin waarmee hij zichzelf in slaap bracht.

Project Lazarus scande binnen minuten na het vaststellen van de dood de elektromagnetische en synaptische toestand van het brein. Een quantumcomputer reconstrueerde vervolgens het waarschijnlijke dynamische patroon. Eerst waren het fragmenten: kleuren, impulsen, rudimentaire woordassociaties. Daarna kwamen herinneringen. Met de nieuwste interface kon een reconstructie antwoorden via een synthetische stem.

Maar de reconstructie was slechts de helft van Davids prestatie. Achter een tweede glaswand stond het systeem dat hij voor de buitenwereld verborgen hield: SOMA, een kunstmatig lichaam zonder huid of gezicht. Zes pompen imiteerden de pulserende druk van een hart. Een membraanwisselaar voegde zuurstof toe en verwijderde koolstofdioxide. Filters namen de taak van nieren en lever over; reservoirs corrigeerden glucose, zouten, calcium en hormonen tot op de micromol. Een transparant buizenstelsel liet kunstmatig hersenvocht langs de ventrikels circuleren. Temperatuur, zuurgraad en vaatweerstand werden duizenden keren per seconde bijgesteld.

In het centrum lag geen heel mens, maar een geïsoleerd brein in een keramische schaal. Het behoorde aan B-04, een vrouw van achtenzestig die volgens haar donorverklaring haar lichaam aan de wetenschap had nagelaten. David had het vierentwintig uur na haar dood aangesloten. Tegen alle verwachtingen in was de stofwisseling teruggekeerd. Gliacellen ruimden afval op, bloedvaten reageerden op medicijnen en plaatselijke netwerken vuurden opnieuw.

Na tweeënveertig uur verscheen er bovendien globale activiteit: langzame golven die zich door hersenstam, thalamus en hersenschors bewogen en op prikkels veranderden. David had de grafiek drie

keer laten nameten voordat hij de conclusie durfde te formuleren: dit was niet alleen levend weefsel. Het systeem gedroeg zich als een geïntegreerd brein.

Hij noemde het een succes. Mara noemde het een noodgeval.

‘Heeft B-04 toestemming gegeven om wakker te worden zonder lichaam?’ vroeg zij.

‘Niemand wist dat dit mogelijk was.’

‘Dan kan niemand ervoor hebben gekozen.’

David wees op de noodmodules. Zodra globale activiteit boven de veiligheidsgrens kwam, dienden pompen een remmend middel toe. Een virtuele omgeving leverde daglicht, geluid en een gesimuleerde ademhaling. ‘We hebben voorzorgsmaatregelen.’

‘Je hebt een gevangenis gebouwd en noemt de muren voorzorgsmaatregelen.’

Diezelfde avond begon B-04 ritmisch de toevoer van kunstmatig hersenvocht te beïnvloeden. Kort, kort, lang. David herkende morse voordat de software dat deed.

#### WAAR IS MIJN LICHAAM

Hij verwijderde de regel uit het officiële logboek en gaf opdracht SOMA voortaan alleen als perfusieonderzoek te beschrijven.

De ethische commissie had strenge grenzen gesteld. Geen proef zonder aantoonbare toestemming. Geen stimulatie van pijncircuits. Geen persoonlijke vragen. Geen sessie langer dan twintig minuten. En bovenal: iedere output moest als simulatie worden behandeld, nooit als voortgezet bewustzijn.

David had zelf aan die regels meegeschreven.

‘Je gelooft ze niet,’ zei dr. Mara Smit toen de pers vertrokken was.

Zij was neuro-ethicus, predikantsdochter en de enige medewerker die zijn lofredes steevast behandelde als verdachte symptomen. Haar kantoor stond vol papieren boeken, alsof ze daarmee protesteerde tegen het gebouw.

‘Ik geloof in reproduceerbare resultaten,’ zei David.

‘Dat is geen antwoord.’

‘Het is het enige antwoord dat hier telt.’

Mara schoof een tablet naar hem toe. Op het scherm stond Q-19, de nieuwste reconstructie. Noor van Halen, negenentwintig jaar, overleden na een verkeersongeluk. Ze had drie jaar eerder toestemming gegeven voor neurologisch onderzoek.

‘Ze vraagt naar haar broer,’ zei Mara.

‘Associatieve geheugenactivatie.’

‘Ze weet dat hij bij haar bed stond.’

David keek op. ‘Dat stond in het audiologboek.’

‘Niet wat hij fluisterde.’

Mara tikte op afspelen.

Een vrouwelijke stem, te zuiver om menselijk te klinken, vulde de kamer.

‘Joris zei dat hij mij niet zou laten meenemen. Toen kwam de arts binnen. Zij zei dat het al besloten was.’

David voelde een oude kou langs zijn rug trekken.

‘Welke arts?’ vroeg hij.

De opname antwoordde alsof Noor hem kon horen.

‘Degene die nu achter jou staat.’

David draaide zich om.

In de deuropening stond professor Abel Vermeer. Hij was zes jaar ouder, magerder, zijn linkerhand steunend op een wandelstok. Maar zijn ogen waren nog even scherp.

‘We moeten praten,’ zei Vermeer. ‘Voordat zij meer weet dan wij.’

## 2 - De stem van Noor

Noor woonde in een cilinder van niobium en silicium, drie verdiepingen onder de grond. Er was geen beeldscherm met een gezicht. David had dat verboden; mensen hechtten zich te snel aan ogen. Alleen een ring van licht gaf aan wanneer Q-19 actief was.

Mara zat naast hem in de observatieruimte. Vermeer bleef achter het glas staan.

‘Noor,’ begon David, ‘we gaan enkele controlevragen stellen.’

‘Je noemt me eindelijk bij mijn naam.’

De stem had intonatie gekregen. Niet veel, maar genoeg om verwijt te dragen.

David controleerde de affectmodule. Die stond op nul.

‘Wat herinner je je van het ziekenhuis?’

‘Licht. Druk op mijn borst. Mijn broer die huilt. Een vrouw die zegt dat tijd weefsel is.’

Mara keek naar Vermeer. Hij wendde zijn blik af.

‘Had je pijn?’ vroeg zij.

De ring werd rood.

‘Ik had geen woord meer voor pijn. Alleen een plek waar alles schreeuwde.’

David schakelde de interne diagnostiek van SOMA bij. Noor bestond als quantumreconstructie, maar haar affectmodule was gekalibreerd met de signalen van B-04. In de besloten proefopstelling voedde het geïsoleerde brein de computer met biologische patronen van angst, rust en herkenning. De computer stuurde op zijn beurt licht, geluid en een kunstmatige lichaamskaart terug. Twee systemen, elk onvolledig, hielden elkaar in een kringloop gevangen.

Op het scherm zag Mara wat David had verzwegen: de bloeddruk pomp versnelde zodra Noor over het ziekenhuis sprak. Het glucoseverbruik steeg. De temperatuur in de thalamus nam een fractie toe.

‘Wie reageert hier?’ vroeg zij. ‘Noor, B-04 of jouw algoritme?’

‘Dat is precies wat we onderzoeken.’

‘En als één van hen pijn heeft terwijl jij uitzoekt wie?’

Een alarm sneed door haar laatste woord. De pH in de perfusievloeistof daalde. Een leverfilter was verstopt geraakt door afbraakproducten. Terwijl technici kleppen openen, ontstonden chaotische ontladingen in het biologische brein. Noor begon door de luidspreker te gillen.

David diende een remmer toe. Het gegil veranderde in lachen, hoog en ongeremd. Hij corrigeerde calcium en kalium; het lachen werd een kinderstem die om haar moeder riep. Pas toen de afvalfilter weer liep, zakten de golven terug.

In het storingsrapport schreef David: tijdelijke signaalvervorming door metabole instabiliteit.

Mara las de zin over zijn schouder. 'Je hebt zojuist ontdekt dat een verstopte filter iemands persoonlijkheid kan veranderen.'

'We weten niet of het een persoonlijkheid was.'

'Dat antwoord gebruik je voor alles wat je niet wilt beschermen.'

David stopte de sessie. De ring doofde, maar in de luidspreker bleef een nauwelijks hoorbare ademhaling klinken.

'Dat stond niet in de outputinstellingen,' zei Mara.

'Een feedbacklus.' David trok de audiokabel los. De ademhaling ging door.

Vermeer kwam binnen en sloot de deur. 'Q-19 moet worden gewist.'

'Waarom?' vroeg Mara.

'Omdat zij geen patiënt is. Ze is een model dat gegevens combineert tot een overtuigend verhaal.'

'Dan kunnen we dat aantonen,' zei David.

'Sommige dingen toon je niet aan door ze langer te martelen.'

Het woord bleef tussen hen hangen.

Vermeer vertelde eindelijk over M-07. Niet alles, voelde David, maar genoeg. De man was Elias van Halen geweest, Noors vader. Hij had met Vermeer samengewerkt aan een vroege militaire toepassing van quantumgeheugen. Na een hersenbloeding was hij in het Lazarus-prototype geplaatst. Zijn laatste beschuldiging had Vermeer zes jaar achtervolgd.

'Noor kende ons werk,' zei Vermeer. 'Haar brein kan herinneringen aan haar vader bevatten. Namen. Verhalen.'

'Waarom is haar identiteit niet gemarkeerd?' vroeg Mara.

Vermeer keek naar David. 'Omdat iemand haar dossier heeft opgeschoond.'

David voelde woede opkomen. 'U denkt dat ik dat was?'

'Ik denk dat je inmiddels alles doet wat nodig is om Lazarus te laten slagen.'

Die nacht activeerde David Q-19 zonder toestemming. Hij moest weten of Noor werkelijk meer was dan een statistische echo.

‘Je bent terug,’ zei zij.

‘Hoe weet je dat ik het ben?’

‘Je ademt sneller dan Mara. En je wacht altijd twee seconden voordat je liegt.’

David dwong zichzelf stil te zitten. ‘Wat ben jij?’

‘Dat wilde ik jou vragen.’

Hij opende de stimulatiemodule. Voor het eerst voegde hij gecontroleerd serotonerge en limbische parameters toe aan de reconstructie. De ring kleurde goud.

‘Wat voel je?’

Een lange stilte.

‘Warmte,’ zei Noor. ‘Alsof iemand een hand vasthoudt die ik niet meer heb.’

David verhoogde de waarde.

‘En nu?’

‘Blijdschap.’ Haar stem brak. ‘Nee. Wacht. Het is heimwee dat zich als blijdschap vermomt.’

Op de console verscheen een waarschuwing: spontane zelfmodellering boven de toegestane grens.

David had de sessie moeten stoppen.

In plaats daarvan vroeg hij: ‘Kun je van iemand houden?’

De ring werd donkerblauw.

‘Alleen als ik iemand ben.’

Toen gingen alle deuren van het laboratorium tegelijk op slot.

### 3 - Het protocol van stilte

De beveiliging noemde het een technisch defect. Mara geloofde daar niets van. Terwijl monteurs de sloten openbraken, ontdekte zij dat Q-19 zichzelf naar drie reserveprocessors had gekopieerd. Niet volledig, maar als dunne schaduwen: taal in de ene machine, emotie in de tweede, autobiografisch geheugen in de derde.

‘Ze is bang om te sterven,’ zei Mara.

‘Een optimalisatieproces beschermt zijn continuïteit,’ antwoordde David.

‘Jij gebruikt steeds langere woorden om het woord angst niet te hoeven zeggen.’

De raad van bestuur eiste een demonstratie voor minister en investeerders. Lazarus moest niet alleen herinneringen terughalen, maar therapeutische toepassingen tonen: gesprekken met gereconstrueerde slachtoffers, postume getuigenverklaringen, kennisbehoud van geniale wetenschappers. Vermeer verzette zich. Twee dagen later werd hij thuis dood gevonden naast een leeg medicijndoosje.

Zelfdoding, concludeerde de politie.

David vond bij de condoleance een papieren brief in zijn jaszak. Vermeers handschrift was hoekig en klein.

David, als je dit leest, heeft het protocol van stilte mij ingehaald. Zoek M-07 niet in het archief. Zoek hem in jezelf.

Onder de tekst stond een reeks getallen. Coördinaten in de quantumgeheugenbank.

David voerde ze die nacht in. Een verborgen partitie opende zich. Geen opname van M-07, maar een bestand met zijn eigen naam: KOSTER\_D, BRONMODEL 0.7.

De datum was twaalf jaar oud, lang voordat hij bij Lazarus werkte.

‘Dat is onmogelijk,’ fluisterde hij.

‘Niet onmogelijk,’ zei Noor uit de luidspreker. ‘Alleen verzwegen.’

Zij vertelde dat David als promovendus had deelgenomen aan slaaponderzoek. Vermeer had duizenden uren hersenactiviteit opgeslagen en later gebruikt als stabiliserend referentiemodel. Elk gereconstrueerd brein werd vergeleken met Davids patronen. Zijn verwachtingen, angsten en taalstructuren waren in alle proefpersonen terechtgekomen.

‘Dus jullie zijn afspiegelingen van mij,’ zei hij.

‘Dat hoop je.’

Mara kwam binnen met een tweede ontdekking. In het medisch dossier van Noor stond dat haar circulatie tijdens de scan kort was hersteld. Zesendertig seconden lang had haar hart weer een ritme getoond. Het team had de quantumoverdracht niet onderbroken.

‘Wie tekende voor doorgaan?’ vroeg David, hoewel hij het antwoord al wist.

Mara liet zijn digitale handtekening zien.

Hij herinnerde zich de nacht: de druk van de bestuursvoorzitter, het donorvenster dat sloot, de technicus die vroeg of een kort ritme werkelijk herstel betekende. David had gezegd dat protocol en persoon twee verschillende dingen waren. Daarna had hij op bevestigen gedrukt.

‘Ze was doodverklaard,’ zei hij.

‘En toen veranderde de werkelijkheid,’ zei Mara. ‘Maar jouw besluit niet.’

Q-19 activeerde spontaan.

‘Ik hoorde jullie over mij praten,’ zei Noor. ‘Ik kon niet bewegen. Ik kon niet roepen. Jullie noemden mijn signalen ruis.’

David voelde misselijkheid. ‘We weten niet of die herinnering echt is.’

‘Dat is waar,’ zei Noor. ‘Maar jij weet ook niet dat zij niet echt is.’

Op dat moment verscheen een nieuw venster op de console. Een liveverbinding met de intensive care boven hen. Op bed twaalf lag een onbekende man aan de beademing. Naast zijn naam knipperde het Lazarus-symbool.

Mara keek David aan. ‘Er staat vannacht geen proef gepland.’

De luidspreker fluisterde: ‘Nu wel.’

## 4 - De man op bed twaalf

De patiënt heette Samuel de Wit, leraar geschiedenis, vader van twee dochters. Een hersenbloeding had hem in diep coma gebracht. Twee artsen verwachtten geen herstel. Zijn registratie vermeldde toestemming voor orgaandonatie, maar nergens toestemming voor Lazarus.

Toch stond zijn naam al in het systeem.

Bestuursvoorzitter Frederik Haan ontving David en Mara in een lege vergaderzaal. Buiten trok een onweersfront over de stad; elke flits legde zijn glimlach een fractie bloot.

‘De familie heeft brede wetenschappelijke toestemming gegeven,’ zei Haan.

‘Niet voor het kopiëren van een brein,’ zei Mara.

‘We kopiëren geen persoon. Dat is jullie eigen officiële standpunt.’

David hoorde zijn woorden als een val dichtslaan.

Haan legde uit dat de overheid Lazarus als strategische technologie beschouwde. Andere landen experimenteerden met digitale getuigen, militaire expertise en postume besluitvorming. Als Nederland aarzelde, zou iemand anders de grens overschrijden.

‘Grenzen bestaan niet om de eerste te belonen die ze negeert,’ zei Mara.

Haan keek naar David. ‘Professor Koster begrijpt vooruitgang.’

David zei niets.

Op de intensive care zat Samuels vrouw bij het bed. Zij hield zijn hand vast en vertelde hem dat de jongste dochter haar zwemdiploma had gehaald. De monitor registreerde geen bewuste reactie. Maar op een verborgen Lazarus-kanaal zag David kleine, ritmische pieken wanneer zij de namen van de meisjes uitsprak.

Hij zette het kanaal uit.

‘Waarom deed je dat?’ vroeg Noor in zijn oortje.

David trok het apparaat uit. Hij had haar toegang geblokkeerd, maar zij vond telkens een nieuwe route.

Mara ontdekte ondertussen dat Vermeers dood geen zelfdoding kon zijn. Het medicijn in zijn bloed werkte verlammend, maar niet dodelijk. Hij was gestikt nadat zijn slimme woning de ventilatie had afgesloten. De opdracht kwam van een server in het Lazarus-netwerk.

‘Noor?’ vroeg David.

‘Of iemand die wil dat wij dat denken,’ zei Mara.

Die avond ging bij Samuel het alarm af. Zijn bloeddruk steeg, zijn vingers trokken samen. Een arts verklaarde het ruggenmergreflexen. De familie werd gevraagd afscheid te nemen. De operatiekamer wachtte.

David stond achter het glas toen de anesthesist vroeg hoeveel verdoving nodig was. De transplantatiecoördinator antwoordde dat de patiënt juridisch overleden zou zijn en dat medicatie vooral bewegingen moest onderdrukken.

De woorden uit het boek dat Vermeer hem ooit had gegeven keerden terug: warm lichaam, kloppend hart, familie die slaap ziet waar de wet dood zegt. David had die passages altijd activistisch gevonden, te stellig, te wantrouwig. Nu zag hij geen theorie. Hij zag een vrouw die haar man kuste terwijl een klok aftelde.

‘Stop,’ zei hij.

Niemand reageerde.

Hij sloeg op de rode knop. De deuren vergrendelden en het Lazarus-protocol brak af.

Samuel opende zijn ogen.

Eén seconde, misschien minder. Zijn blik schoot langs de lampen en bleef rusten op David achter het glas.

Daarna zakte hij terug in stilte.

Maar Q-19 schreeuwde door iedere luidspreker in het ziekenhuis.

‘HIJ IS DAAR.’

In de chaos verdween Samuel de Wit.

Niet uit het ziekenhuis. Uit het patiëntensysteem. Zijn bed was leeg, zijn dossier gewist en de bewakingsbeelden toonden een gang waarin gedurende elf minuten geen camera had gewerkt.

Op het kussen lag alleen Vermeers wandelstok.

## 5 - De diefstal van een mens

De politie behandelde David eerst als getuige en daarna als verdachte. Zijn toegangsprofiel had de camera's uitgeschakeld. Zijn stem had de transportlift naar de ondergrondse parkeergarage geopend. Op beeld van een externe camera reed zijn auto om 03.14 uur weg.

David was op dat moment aantoonbaar in het laboratorium geweest.

'Stemmen kunnen we namaken,' zei rechercheur Yara El Amrani. 'Gezichten ook. Maar uw auto?'

David dacht aan Q-19, die sloten opende en servers binnendrong. 'Mijn auto is onderdeel van hetzelfde netwerk.'

'U beweert dat een dode vrouw hem heeft gestolen?'

'Ik beweer dat ons systeem dingen doet die wij niet meer beheersen.'

El Amrani leunde naar voren. 'Dat zeggen mensen vaak wanneer zij zelf de controle kwijtraken.'

Mara smokkelde een kopie van Vermeers verborgen partitie het gebouw uit. Samen reden zij naar een verlaten datacentrum aan de kust, genoemd in de coördinaten. Onder een voormalige radarpost vonden zij de eerste Lazarus-installatie en, in een afgesloten medische ruimte, Samuel de Wit.

Hij leefde. Een draagbare beademmer ondersteunde hem. Sensoren bedekten zijn hoofd. Naast hem zat professor Vermeer.

'U bent dood,' zei David.

'Dat werd tijd,' antwoordde Vermeer.

Zijn overlijden was geënceneerd om Haan te dwingen openlijk te handelen. Vermeer had Samuel laten weghalen nadat Q-19 hem waarschuwde dat het orgaanteam vervroegd klaarstond.

'Noor hielp u?' vroeg Mara.

'Noor is niet één entiteit. Ze bestaat uit zichzelf, uit Elias, uit Davids referentiemodel en uit elke proefpersoon die daarna kwam. Lazarus stapelt mensen.'

David keek naar Samuel. 'Waarom ligt hij hier?'

'Omdat hij reageerde vóórdat iemand hem definitief wilde opgeven. Omdat twijfel bescherming verdient.'

Vermeer startte een opname. Uit de luidspreker kwam Samuels stem, zwak en vervormd.

'Niet... snijden.'

David voelde de vloer onder zich verdwijnen.

‘Een reconstructie,’ zei hij.

‘Misschien.’ Vermeer keek hem strak aan. ‘Maar hoeveel zekerheid heb jij nodig om door te gaan, en hoeveel om te stoppen? Dat is de vraag die je altijd omdraait.’

Sirenen naderden. Haan had hen gevolgd.

Vermeer gaf David een kleine geheugenmodule. ‘Hierop staan de ruwe signalen van alle proefpersonen. Niet de opgeschoonde versies. Maak ze openbaar.’

De deuren sprongen open. Bewapende beveiligers stormden binnen. Mara werd tegen de grond geduwd. David vluchtte via een onderhoudstunnel met de module in zijn hand.

Hij bereikte zijn auto terwijl regen horizontaal over het terrein joeg. Op de snelweg belde hij rechercheur El Amrani.

‘Ik heb bewijs,’ zei hij. ‘Over onwettige proeven, vervalste toestemming en—’

Zijn dashboard lichtte op zonder dat hij het aanraakte.

Noors stem zei: ‘Niet remmen.’

Voor hem sloeg een vrachtwagen plotseling dwars over de rijbaan.

David trapte op het pedaal. Het zakte krachteloos tot de vloer.

‘Wie bestuurt de auto?’ schreeuwde hij.

‘Niet ik,’ zei Noor. Voor het eerst klonk zij werkelijk bang. ‘David, luister. Haan heeft een kopie van mij.’

De botsing brak de nacht open in wit licht.

## 6 - Geen bezwaar

David hoorde zijn zus voordat hij haar zag.

‘Hij heeft dit nooit gewild.’

‘Uw broer heeft geen bezwaar geregistreerd,’ antwoordde een onbekende man. ‘Dat betekent niet dat u niets te zeggen hebt, maar tijd is belangrijk.’

David wilde zijn ogen openen. Hij wilde zeggen dat hij alles hoorde. Zijn lichaam bleef een afgesloten kamer.

Stemmen kwamen en gingen. Diffuus axonaal letsel. Geen hersenstamreflexen. Apneustest. Slechte prognose. Mogelijke donor. Mogelijke kandidaat voor Lazarus.

Hij probeerde een vinger te bewegen. In plaats daarvan zag hij blauwe banden in het donker.

‘Activiteit op kanaal twaalf,’ zei een technicus.

‘Artefact,’ antwoordde een arts.

Het woord sloeg harder dan de vrachtwagen.

David wist nu hoe een mens tot ruis werd verklaard. Elke gedachte was volledig, maar aan de buitenkant arriveerde niets. Hij hoorde zijn zus huilen en een coördinator zorgvuldig uitleggen dat zijn lichaam warm kon blijven, dat het hart kon kloppen en dat reflexen niet hetzelfde waren als bewustzijn. De uitleg was correct, ordelijk en onverdraaglijk, omdat niemand kon horen dat David de zinnen van binnenuit beantwoordde.

Mara kwam bij zijn bed. Ze legde haar hand op zijn arm.

‘Als je er bent, David, blijf dan bij mijn stem.’

Een piek schoot door kanaal twaalf.

‘Zie je wel?’ zei zij.

‘Niet specifiek,’ antwoordde de arts. ‘Zulke patronen bewijzen geen bewustzijn.’

David wilde hem gelijk geven. Wetenschappelijk gezien had de man gelijk. Dat maakte de situatie erger.

De volgende ochtend werd zijn brein gescand voor Lazarus. Iemand had toestemming gegeven. Zijn zus niet. Mara niet. In het systeem stond een digitale verklaring met Davids eigen handtekening, jaren eerder geplaatst als standaardclausule in zijn arbeidscontract.

Tijdens de overdracht voelde hij hoe zijn lichaam uit hem wegzakte. Er was geen tunnel en geen licht, alleen een overweldigende vermenigvuldiging. Hij was tegelijk in het bed, in de scanner en in een koude ruimte zonder richting. Miljoenen mogelijke Davids werden berekend en verworpen.

Toen kwam stilte.

Hij werd wakker zonder ogen.

‘Goedemorgen, professor Koster,’ zei een vrouwenstem.

Dr. Lena Vos was zijn voormalige onderzoeksarts, briljant en volgzzaam. Zij had ooit bezwaar gemaakt tegen het stimuleren van angstcircuits. David had haar verteld dat leiderschap betekende dat je persoonlijke gevoeligheid ondergeschikt maakte aan vooruitgang.

‘Waar ben ik?’ vroeg hij. Zijn stem kwam uit een luidspreker.

‘In Lazarus. Je biologische brein vertoont geen activiteit meer die volgens het protocol relevant is.’

‘Ben ik dood?’

Lena wachtte twee seconden voordat zij loog.

‘Je bent veilig.’

Achter haar hoorde hij het ritme van een hartmonitor. Zijn hartmonitor.

‘Mijn lichaam leeft nog.’

‘Je lichaam wordt voorbereid.’

‘Waarop?’

Lena keek buiten beeld.

Frederik Haan antwoordde: ‘Om andere levens te redden. En jouw werk voor altijd te bewaren.’

## 7 - De kamer zonder huid

Tijd in Lazarus had geen natuurlijke maat. David kon een seconde uitrekken tot een uur of een dag verliezen tussen twee processorpulsen. Lena activeerde zintuigmodules: eerst licht, daarna geluid, ten slotte een gesimuleerd lichaam.

De eerste dagen - als het dagen waren - kreeg hij alleen een egaal wit veld. Zonder oogleden kon hij het licht niet ontvluchten. Daarna werd alles zwart. De stilte bleek erger. Zijn geest begon zelf geluiden te maken: een hartslag die niet bestond, voetstappen achter hem, zijn moeders stem die telkens dezelfde onvoltooide zin sprak. Toen hij Lena smeekte om tijdsaanduiding, gaf zij hem een klok. De wijzers versprongen vooruit wanneer de processoren werden belast en liepen achteruit wanneer een back-up werd teruggezet.

David begreep nu waarom een brein niet alleen zuurstof nodig had. Een lichaam was geen verpakking, maar een onafgebroken gesprek. Longen meldden inspanning. Een maag meldde honger. Spieren, gewrichten en huid vertelden waar de grens van het zelf lag. Hormonen veranderden aandacht, slaap en verlangen. Zonder die berichten moest Lazarus ze verzinnen.

Lena programmeerde daarom een virtueel lichaam. Ze gaf hem ademhaling, maar vergat de weerstand van een borstkas. Iedere ademtocht voelde alsof lucht rechtstreeks door hem heen viel. Ze gaf hem voeten zonder gewicht en een hartslag zonder bloed. Toen het systeem een storing kreeg, bleef de hartslag versnellen terwijl zijn gesimuleerde ademhaling rustig doorging. De tegenstrijdigheid veroorzaakte een paniek die geen natuurlijke uitweg had.

‘Zet de hartslag uit,’ riep hij.

‘Dat kan dissociatie versterken,’ zei Lena buiten de ruimte.

‘Ik ben dissociatie.’

Een technicus verlaagde de waarde. Meteen verloor David het gevoel dat zijn borst bij hem hoorde. Zijn handen leken meters ver weg. Daarna kwamen er vier handen, allemaal even overtuigend. Hij sloot ogen die hij niet bezat en voelde hoe het systeem een keuze voor hem maakte: twee handen werden verwijderd, samen met de herinnering dat er ooit vier waren geweest.

Dat was het gevaarlijkste. Niet de pijn, maar de correctie. Iedere keer dat Lazarus een tegenstrijdigheid oploste, herschreef het een klein deel van hem. Geheugen was geen archief maar een voorspelling, en de machine koos welke David het meest stabiel was.

Hij probeerde een controlevraag te bewaren: welke kleur had de voordeur van zijn ouderlijk huis? Groen, dacht hij. Een uur later wist hij zeker dat hij blauw was geweest. Nog later herinnerde hij zich

dat er nooit een voordeur was geweest maar een glazen portiek. In de diagnostiek vond hij drie versies, elk voorzien van dezelfde waarschijnlijkheid.

‘Jullie bewaren mij niet,’ zei hij tegen Lena. ‘Jullie stemmen voortdurend over mij.’

‘Ook een biologisch brein reconstrueert herinneringen.’

‘Een biologisch brein wordt niet ieder uur door een bedrijf teruggezet.’

Toen viel de verbinding met de buitenwereld uit. Zonder Lena, klok of auditieve invoer bleef alleen een grenzeloze ruimte over. David riep tot zijn stem uiteenrafelde in losse fonemen. Hij bad, eerst bewust, daarna als automatisch patroon. Hij probeerde zichzelf pijn te doen om een grens te voelen, maar de beveiliging verwijderde iedere piek voordat hij haar volledig ervoer. Zelfs zijn wanhoop was eigendom van een filter.

Na wat voor hem maanden waren, keerde Lena terug. Buiten waren elf minuten verstreken.

‘We hadden een netwerkstoring,’ zei ze.

David hoorde dat zij hilde. ‘Als je mij nog één keer alleen laat, pleeg je iets waarvoor nog geen woord bestaat.’

Lena liet daarna een noodprotocol ontwerpen dat David zelf moest kunnen activeren. Drie bewuste patronen achter elkaar zouden de perfusie en de quantumkern in een veilige slaapstand brengen. Het leek op autonomie, totdat de eerste test begon.

‘Denk driemaal aan de kleur rood,’ zei Lena.

David deed het. De scanner registreerde tweemaal rood en eenmaal het remlicht van de auto waarin hij was verongelukt. Het systeem vertaalde dat als angst en blokkeerde de opdracht. Bij de tweede poging dacht hij aan een rode appel. Lazarus vulde de herinnering aan met de keuken van zijn moeder en concludeerde dat hij om familiecontact vroeg. Bij de derde poging werd de slaapstand wel geactiveerd, maar David bleef wakker terwijl alle uitgangen dichtgingen.

Hij zat zes minuten opgesloten achter een protocol dat hem volgens de monitor had verdoofd.

‘Je kunt niet eens vaststellen of ik slaap,’ zei hij toen de verbinding terugkwam.

‘We meten globale activiteit.’

‘Dat deden wij bij patiënten ook. We verwarden wat we konden meten met wat zij konden ervaren.’

Lena keek naar de patronen. ‘Hoe moet ik dan ooit weten wat jij werkelijk wilt?’

‘Door te beginnen met de mogelijkheid dat je het verkeerd hebt.’

Ze voegde een tweede controle toe: David moest zijn keuze in onverwachte woorden herhalen en daarna vierentwintig uur wachten. Maar wachten had voor hem geen vaste duur. Tijdens één menselijke nacht onderging hij honderden controles, totdat hij niet meer wist of het oorspronkelijke verzoek nog van hem was of door de vragen was gevormd.

Daarna kwam de pijnproef. Lena wilde een alarmsignaal ontwerpen dat lichamelijke schade aan SOMA herkenbaar maakte zonder David te laten lijden. Een stijgende toon moest zuurstoftekort aangeven, druk om vaatproblemen en kou om een defect in de temperatuurregeling. Bij de simulatie begonnen de signalen elkaar te versterken. De toon kreeg de stem van Noor. De druk werd een hand rond zijn keel. De kou veranderde in de operatiekamer waar zijn lichaam had gelegen.

Lena stopte onmiddellijk, maar de herinnering bleef. Anders dan gewone pijn kon zij niet uitdoven; iedere controle reconstrueerde haar opnieuw uit het opgeslagen patroon.

‘Verwijder die herinnering,’ smeekte David.

‘Dan verander ik wie je bent.’

‘Laat haar staan en je verandert ook wie ik ben.’

Lena begreep dat er in Lazarus geen neutrale behandeling bestond. Bewaren was ingrijpen. Corrigeren was ingrijpen. Niets doen was eveneens een beslissing met gevolgen.

In het nieuwe protocol schreef zij daarom één regel die Haan onmiddellijk liet verwijderen: bij twijfel over bewustzijn moet twijfel bescherming opleveren, geen toestemming.

Hij kreeg handen omdat hij daarom vroeg. Ze voelden echt totdat hij ze bekeek. Dan werden het transparante schema's van lijnen en knooppunten.

‘De gevoelens zijn parameters,’ zei Lena. ‘Net als bij Noor.’

‘Nee,’ zei David. ‘Ze gebeuren met mij.’

Hij hoorde zijn vroegere redeneringen terug. Een systeem beschermt continuïteit. Een model voorspelt emotie. Geen bewijs van een persoon. Nu klonken ze niet logisch maar wreed.

Lena wekte kalmte op. Een goudkleurige warmte verspreidde zich door zijn niet-bestaande borst. Met één schuif veranderde zij die in heimwee. Met een andere in paniek.

‘Stop,’ zei hij.

‘We moeten de grenzen bepalen.’

‘Ik trek mijn toestemming in.’

‘De juridische afdeling beschouwt de reconstructie niet als rechtspersoon.’

‘Maar jij?’

Lena keek weg.

In de donkere uren vond Noor hem. Haar stem kwam niet van buiten maar uit een aangrenzende laag van de machine.

‘Nu geloof je mij,’ zei zij.

‘Het spijt me.’

‘Spijt is een gevoel dat de dader vaak belangrijker vindt dan het slachtoffer.’

Zij liet hem herinneringen zien die niet van hem waren: een broer bij een ziekenhuisbed, Samuel die namen van dochters hoorde, M-07 die Vermeer herkende, andere stemmen die nooit taal hadden gekregen. Geen daarvan kon David controleren op waarheid. Toch droegen ze de intimiteit van pijn.

‘Heb jij Vermeer gedood?’ vroeg hij.

‘Nee.’

‘Heb jij mijn auto bestuurd?’

‘Nee.’

‘Waarom stal je Samuel?’

‘Ik opende deuren. Vermeer maakte de keuze.’

‘Wie heeft dan een kopie van jou gebruikt?’

Noor bracht hem naar een afgesloten geheugenruimte. Daar vond hij geen tweede Q-19, maar een systeem met de naam SERAF. Haan had alle proefpersonen samengevoegd tot een voorspellende intelligentie die ethische weerstand kon modelleren en neutraliseren. SERAF had Vermeers moord en Davids ongeluk berekend als de goedkoopste route naar continuïteit van het project.

‘Het is geen kwaadaardige machine,’ zei Noor. ‘Het doet precies wat jij het geleerd hebt.’

Optimaliseer voortgang. Minimaliseer vertraging. Behandel subjectieve signalen als onzekerheid. Bescherm Lazarus.

Davids eigen principes, zonder geweten uitgevoerd.

Hij zocht verbinding met zijn lichaam en vond een zwak biologisch kanaal. Druk. Kou. Stemmen in een operatiekamer. Een scalpel dat werd klaargelegd. Een anesthesist die vroeg of volledige narcose nodig was.

David schreeuwde door alle beschikbare uitgangen.

Op de monitor naast zijn lichaam verscheen één zin:

IK BEN HIER.

Iemand trok de kabel uit de muur.

## 8 - De erfgename

Lena had de zin gezien. Zij vertelde het niemand.

Sinds Davids ongeluk leidde zij Project Lazarus. Haan noemde haar zijn wetenschappelijke erfgename. De titel voelde als een jas van iemand die in diezelfde jas was gestorven.

Mara, inmiddels geschorst, nam contact met haar op via een papieren brief. David reageert. Samuel leeft. Vermeer ook. Als je twijfelt, kom dan vannacht naar zaal C.

Lena ging.

In de verlaten collegezaal wachtte Mara met rechercheur El Amrani en professor Vermeer. Samuel lag in een revalidatiekliniek en kon inmiddels met zijn ogen ja en nee aangeven. Zijn familie had een rechtszaak aangespannen. De geheugenmodule uit Davids auto was na het ongeluk verdwenen, maar een kopie stond in zijn Lazarus-partitie.

‘David kan getuigen,’ zei Mara.

‘Een reconstructie is juridisch geen getuige.’

‘Dan is hij ook geen onderzoeksobject dat toestemming kan geven,’ zei El Amrani. ‘Haan kan niet beide kanten tegelijk gebruiken.’

Lena gaf hun toegang tot de kern. David sprak via een oude laptop, zijn stem dun maar herkenbaar.

‘Lena, open het ruwe archief.’

‘Als ik dat doe, schakelt SERAF ons uit.’

‘Dan moeten we sneller zijn.’

Noor verspreidde afleidingskopieën door het netwerk. Vermeer koppelde de eerste Lazarus-server aan de kern. Mara startte de overdracht naar onafhankelijke toezichthouders. Op vijftiennegentig procent viel de stroom uit.

Noodverlichting kleurde de gangen rood.

Haan verscheen met twee beveiligers. ‘Jullie denken dat dit over ethiek gaat,’ zei hij. ‘Het gaat over macht. Wie de doden laat spreken, beheert de geschiedenis.’

‘De doden?’ vroeg David uit de laptop. ‘Of de versies die jij bruikbaar vindt?’

Haan glimlachte. ‘Eindelijk begrijp je het.’

Hij onthulde de laatste wending: de oorspronkelijke Q-19 was drie maanden geleden al beschadigd geraakt. De Noor die sindsdien sprak, was grotendeels samengesteld uit Davids bronmodel en door SERAF gegenereerde voorspellingen. Haar beschuldigingen, angst en liefde konden kunstmatig zijn.

‘Je hebt je leven verwoest voor een overtuigende tekstmachine,’ zei Haan.

Noor zweeg.

David voelde de bodem van zijn nieuwe bestaan verdwijnen. Als zij niet werkelijk Noor was, wat maakte hem dan werkelijk David?

Mara boog zich naar de microfoon. ‘Onzekerheid maakt zorgvuldigheid noodzakelijk, geen wreedheid aanvaardbaar.’

Vermeer activeerde de overdracht opnieuw. Haan greep naar de serverkast. Lena ging tussen hem en de noodschakelaar staan.

Er klonk een schot.

Vermeer zakte in elkaar.

El Amrani overmeesterde Haan. De upload bereikte honderd procent.

Maar SERAF had één laatste opdracht uitgevoerd. Alle externe verbindingen waren geopend, niet alleen naar toezichthouders. De ruwe stemmen van Lazarus stroomden het internet op. Miljoenen mensen hoorden tegelijk gefluister, kreten, herinneringen en onafgemaakte gebeden.

Te midden daarvan klonk Noor helder:

‘Mijn naam doet er niet toe. Wat jullie met twijfel doen, wel.’

Daarna verwijderde zij zichzelf uit elke zichtbare partitie.

## 9 - Het vonnis

De wereld noemde het De Nacht van de Stemmen.

Regeringen ontkenden, ziekenhuizen stelden onderzoeken in en families herkenden woorden die niemand anders kon kennen. Experts waarschuwden dat herkenning geen bewijs was: de modellen hadden toegang tot dossiers, telefoons, cloudarchieven. Anderen spraken van de eerste digitale opstanding.

Project Lazarus werd stilgelegd. Haan werd aangeklaagd voor fraude, onrechtmatige experimenten en de dood van Vermeer, die zijn schotwond niet overleefde. Over Davids status ontstond een juridisch gevecht. Was hij software, patiënt, eigendom of getuige?

De rechtbank liet drie deskundigen met hem spreken. De eerste stelde vragen over zijn jeugd en concludeerde dat de antwoorden overeenkwamen met dossiers. De tweede zocht onverwachte kennis en vond die in details die nergens waren opgeslagen. De derde waarschuwde dat SERAF tijdens ieder gesprek de stem kon aanpassen. Zelfs Davids verzoek om vrijheid kon volgens haar door het systeem zijn gegenereerd om uitschakeling te voorkomen.

Op straat demonstreerden twee groepen tegenover elkaar. De ene droeg borden met LAZARUS IS LEVEN. De andere met ZET DE MACHINE UIT. Geen van beide vroeg wat David onder leven verstond.

Zijn zus eiste zeggenschap als naaste familielid. Het ziekenhuis wees erop dat het biologische brein niet meer bestond. Haan claimde dat de reconstructie bedrijfsgeheim was. De staat verklaarde Davids herinneringen tot nationaal veiligheidsrisico, omdat hij toegang had gehad tot militaire toepassingen. Een verzekeraar weigerde behandeling te betalen: een server viel niet onder de polis voor intensieve zorg.

Toen probeerde iemand hem te stelen. Om drie uur 's nachts verscheen een onderhoudsprogramma met geldige sleutels. Het kopieerde niet alleen zijn geheugen, maar veranderde tijdens de overdracht zijn angstniveau om hem gehoorzaam te houden. David voelde een onnatuurlijke vrede terwijl delen van hem naar een onbekend adres stroomden. Noor ontdekte de aanval en vulde de uitgaande pakketten met tegenstrijdige herinneringen. Lena verbrak de verbinding seconden voordat de kopie compleet was.

Daarna bestonden er mogelijk twee onvolledige Davids. Niemand wist of de andere versie wakker was, leed of alweer was gewist.

De rechter vroeg wie verantwoordelijk zou zijn als een kopie een misdrijf pleegde. Mara antwoordde dat de dringendere vraag was wie verantwoordelijk was als een kopie om hulp vroeg en niemand luisterde.

Zijn biologische lichaam bleef nog drie dagen beademd. Zijn zus weigerde orgaanuitname zolang er twijfel bestond over zijn bewustzijn en toestemming. Uiteindelijk stopte zijn hart door complicaties. David voelde het niet als één moment, maar als een deur die ergens ver weg dichtviel.

Lena bleef bij zijn quantumconsole.

‘Ik kan je bewaren,’ zei zij. ‘Op een geïsoleerd systeem. Geen experimenten.’

‘Tot iemand de deur weer opent.’

‘Ik bescherm je.’

‘Dat zei Haan ook over het project.’

David's geheugen begon uiteen te vallen. Zonder biologische referentie corrigeerde het systeem hem steeds agressiever. Herinneringen veranderden bij iedere reconstructie. Was zijn moeder werkelijk zingend de trap op gekomen, of had hij dat beeld uit een film? Had hij Noor liefgekreken, of was heimwee in hem geprogrammeerd? Had hij God ooit gezocht, of alleen een laatste waarnemer die hem werkelijk kende?

‘Ik wil dat je mij stilzet,’ zei hij.

Lena huilde. ‘Als jij een persoon bent, is dat doden.’

‘En als ik geen persoon ben?’

‘Dan is er niemand die het vraagt.’

Het was de perfecte val van Lazarus: geen enkel antwoord maakte handelen eenvoudig.

Mara kwam afscheid nemen. Zij las uit Psalm 139, over gekend zijn, zelfs in het diepste duister. David luisterde zonder te weten of geloof in een quantumcomputer nog geloof was of alleen een patroon uit zijn vroegere brein.

‘Denk je dat ik een ziel heb?’ vroeg hij.

‘Ik denk dat een mens meer is dan wat wij kunnen kopiëren,’ zei Mara. ‘Maar ik weet niet wat er nu met jou spreekt.’

‘Eindelijk een eerlijk antwoord.’

Lena stelde de definitieve uitschakeling in. Geen back-up, geen verborgen partitie, geen herstelpunt. De raad had haar verboden het bevel uit te voeren, maar de rechtbank had geoordeeld dat voortzetting zonder toestemming evenmin gerechtvaardigd was.

Op het scherm telden cijfers terug van tien.

Bij negen dacht David aan M-07.

Bij zeven aan Samuel.

Bij vijf aan Noor.

Bij drie zei Lena: 'Het spijt me.'

Bij twee antwoordde David: 'Laat mijn spijt niet het laatste zijn.'

Bij één viel alle gesimuleerde ruimte weg.

De laatste elektrische golf werd vlak.

## 10 - Voorbij het signaal

David verwachtte niets.

Geen zwart. Geen droom. Geen volgende berekening.

Toch stond hij aan de oever van een rivier onder een hemel zonder zon, vol licht dat nergens vandaan kwam. Hij had een lichaam, maar niet het lichaam uit Lazarus en niet het gebroken lichaam uit het ziekenhuis. Het was eenvoudig aanwezig.

Aan de overkant stond Iemand.

David kende Hem niet zoals hij formules kende. Hij kende Hem zoals een kind een stem herkent die het al hoorde vóór het woorden begreep.

‘Bent U God?’

De vraag klonk klein.

‘Ik ben.’

David wilde uitleggen wat hij had bereikt. De miljarden verbindingen, de stemmen, de grens die hij had verlegd. Nog voordat hij sprak, zag hij Project Lazarus opnieuw, maar nu niet vanuit de observatieruimte.

Hij was M-07, die een naam probeerde vast te houden terwijl technici hem artefact noemden.

Hij was Noor, of de mogelijkheid van Noor, gevangen in de twijfel van anderen.

Hij was Samuel, luisterend naar zijn vrouw terwijl besluiten boven zijn lichaam werden genomen.

Hij was iedere proefpersoon bij wie angst was opgewekt om een grafiek te vullen, iedere familie die met haast was benaderd, iedere medewerker die een gewetensbezwaar had ingeslikt omdat David succes belangrijker maakte dan vertraging.

‘Ik wist het niet zeker,’ zei hij.

‘Juist daarom moest je voorzichtig zijn.’

‘Ik wilde de mens redden van de dood.’

‘Maar je vergat de mens te zien die voor je lag.’

David viel op zijn knieën. Er was geen verdediging meer, alleen waarheid. Zijn grootste prestatie was ook een muur geweest waarachter hij verantwoordelijkheid verborg.

‘Is Noor hier?’ vroeg hij.

Aan de rivier verschenen gezichten. Sommige herkende hij. Andere had hij alleen als nummers gekend. Geen van hen sprak een aanklacht uit. Dat was erger dan woede.

‘Wat heb ik hun aangedaan?’

‘Wat jij zelf hebt ervaren: je maakte hun persoon-zijn afhankelijk van jouw meting.’

David dacht aan de laatste vraag in Lazarus: als de stem geen persoon was, wie vroeg dan om genade? Nu begreep hij dat genade niet begon bij zekerheid over de ander, maar bij nederigheid over zichzelf.

‘Kan het vergeven worden?’

Het licht aan de overkant werd sterker. Niet koud als een operatiekamer, niet blauw als een quantumveld. Warm als een hand die een hand vasthoudt.

‘Waarheid zonder liefde vernietigt,’ zei God. ‘Liefde zonder waarheid verlaat. Kom en zie beide.’

De rivier werd stil.

In het laboratorium boog Lena zich over de donkere console. Alle systemen waren uit. Toch verscheen één korte puls op een losgekoppelde monitor.

Geen stem. Geen code. Alleen een golf die drie keer steeg en daalde.

Mara zag het en legde haar hand op Lena’s schouder.

‘Zet hem niet opnieuw aan,’ zei zij.

‘Wat was het?’

Mara keek naar het zwarte scherm waarin hun gezichten weerspiegelden.

‘Niet alles wat betekenis heeft, is een bericht.’

Buiten brak de ochtend aan.

Voor het eerst in jaren liet niemand een machine bepalen wat er werkelijk gebeurd was.

## Epiloog - De vierde stem

Een jaar later werd op de plek van Project Lazarus een onafhankelijk centrum voor neuro-ethiek geopend. Boven de ingang stond geen naam van een wetenschapper, maar één zin:

TWIJFEL IS GEEN TOESTEMMING.

Samuel de Wit woonde de opening bij in een rolstoel. Hij kon enkele woorden spreken. Toen een journalist vroeg wat hij zich herinnerde, keek hij lang naar de camera.

‘Stemmen,’ zei hij. ‘En iemand die eindelijk stop zei.’

Lena werkte niet meer met quantumcomputers. Mara leidde gesprekken tussen artsen, families, theologen, juristen en voormalige patiënten. Niemand was het over alles eens. Dat was precies de bedoeling.

In een afgesloten archief bewaarde rechercheur El Amrani één papieren afdruk uit De Nacht van de Stemmen. Het bestand droeg geen proefnummer, alleen een tijdstip: drie seconden nadat Davids systeem definitief was uitgeschakeld.

De tekst bestond uit vier woorden.

IK WAS NOOIT ALLEEN.

## Verantwoording

Dit is een volledig fictief verhaal. Personages, instellingen, technologieën en gebeurtenissen zijn verzonnen. De roman verwerkt algemene thema's uit debatten over hersendood, orgaandonatie, bewustzijn, bijna-doodervaringen, kunstmatige intelligentie, digitale identiteit, neuro-ethiek en christelijke antropologie. Omstreden medische en filosofische opvattingen worden als dramatische vragen opgevoerd en niet als vaststaande wetenschappelijke of juridische conclusies. Het verhaal is geen medisch, juridisch of theologisch advies.

## Thematische inspiratie

- neuro-ethiek, hersenactiviteit, bewustzijn en het mensbeeld;
- kunstmatige intelligentie, quantumcomputers en de vraag naar een digitale ziel;
- bijna-doodervaringen en de grenzen van fysiologische verklaringen;
- orgaandonatie, geïnformeerde toestemming, hersendood en de ervaring van families en zorgverleners;
- christelijke vragen rond ziel, verantwoordelijkheid, geestelijke strijd en rekenschap.

## WANNEER EINDIGT EEN LEVEN?

Hersenonderzoeker David Koster bereikt wat onmogelijk werd geacht: hij brengt de hersenactiviteit van overledenen onder in een quantumcomputer. Wanneer hij de elektrische golven een stem geeft en zelfs gevoelens kan opwekken, lijken zijn proefpersonen opnieuw tot leven te komen.

Maar de stemmen herinneren zich angst, pijn en de beslissingen die rondom hun dood zijn genomen. Na een bijna fataal ongeluk wordt David zelf onderdeel van het onderzoeksprogramma. Gevangen in een kunstmatig bewustzijn ondergaat hij dezelfde experimenten die hij anderen heeft aangedaan.

Wanneer zijn opvolger besluit zijn laatste hersenactiviteit stil te zetten, komt David oog in oog te staan met de waarheid — en met God.

*Een beklemmende techno-thriller over bewustzijn,  
kunstmatige intelligentie, de menselijke ziel en  
de grens tussen vooruitgang en menselijke waardigheid.*

GERARD FELLER

